

Nr 22

Utlåtande i anledning av motioner angående föroreningen av vattendrag genom vissa tvättmedel m. m.

I de till allmänna beredningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 247 av herr *Wirtén* och II: 314 av herr *Larsson* i Borrby hemställes, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om en intensifierad forskning om närsalttillförseln till vattendrag samt överväga eventuell avgiftsbeläggning på kraftigt fosforförorenande tvättmedel.

Motionärerna anför att en på längre sikt farlig gödsling av vattendrag sker genom tillförsel av fosfor genom kommunalt och industriellt avloppsvatten samt till en del från gödsling på odlad mark. De härav uppkommande närsalternas skadliga effekt kan minskas genom minskad tillförsel till avloppsvattnet och genom ökad rening av avloppsvattnet med nya reningsmetoder för reducering av fosforhalten. Pågående forskning om lämpliga reduktionsmetoder bör enligt motionärerna kraftigare stödjas och möjligheter ordnas att i verkliga förhållanden pröva olika metoder. De moderna syntetiska tvättmedlen svarar för mer än hälften av fosfatföroreningarna. Ett nedbringande av denna del skulle ha ett mycket stort positivt värde. Arbete pågår för att undersöka om tvättmedelsfosfaterna kan ersättas med något annat. Även dessa undersökningar bör stödjas och påskyndas.

Vidare säger motionärerna att i stället för syntetiska tvättmedel kan tvåltvättmedel användas. Dessa innehåller mindre än en tredjedel av de syntetiska medlens fosforhalt. Det är både miljömässigt och ekonomiskt betydelsefullt, om tillförseln av fosfor till avloppsvattnet kunde nedbringas. Motionärerna anser, att tvättmedel med stark fosforförorenande verkan bör avgiftsbeläggas. Erforderliga ökade statliga insatser för forskningen kring närsaltproblemen kan finansieras genom de skatter på fosfater, som inflyter. Även annan fosfattillförsel än den som sker via tvättmedlen bör bli föremål för särskild uppmärksamhet.

Utskottet har berett Institutet för vatten- och luftvårdsforskning och Tvättforum tillfälle att yttra sig över motionerna.

Institutet anför att det synes tvivelaktigt om ett ersättande av fosfat i tvättmedel med exempelvis NTA eller t. o. m. en övergång till tvåltvättmedel verkligt skulle förbättra förhållandena i av kommunalt avloppsvatten starkt påverkade vattendrag, att särskilt i tätortsregionerna den fosfatmängd som

hänför från humanutsöndring är tillräcklig för att åstadkomma försämring av recipientens beskaffenhet, samt att det enligt institutet är nödvändigt att komplettera reningsverk med anordningar för kemisk fällning, varvid frågan om det uppkomna slammets hantering och slutgiltiga disponering ännu inte är tillfredsställande löst. Undersökningar rörande eventuella effekter i vattendraget vid ett utbyte av fosfat mot andra föroreningar bedrivs för närvarande vid institutet. — När det gäller frågan om avgiftsbeläggning av fosfathaltiga tvättmedel förefaller en sådan åtgärd helt felaktig då något alternativ till dessa tvättmedels användning för närvarande ej synes föreligga. En avgiftsbeläggning kunde få den effekten att tillverkarna såg sig nödsakade att på ett okontrollerat sätt pröva ersättningsmedel av för miljön olämpliga typer.

Tvättforum har anfört bl. a.: Fosfaterna har egenskapen att öka rengöringseffekten hos såväl syntetiska, ytaktiva ämnen som tvål och har därjämte förmågan att förhindra eller avsevärt minska utfällning av vattnets hårdhetsbildare på tvättkläderna. Fosfaterna är därför en betydelsefull beståndsdel i nutidens tvättmedel särskilt i tvåltvättmedel. Tvålen omsättes i hårt vatten till kalcium- och magnesiumtvålar, som är mycket svårösliga i vatten. Syntetiska, ytaktiva ämnen, som i nutidens tvättpulver ofta ersätter tvålen, utfälles vanligen icke av hårdhetsbildarna. Det finns även ett par andra organiska föreningar, som förhindrar eller minskar utfällningen av vattnets hårdhetsbildare på kläderna vilket kan medföra ökad renhetsgrad hos tvättkläderna. Den kvantitativa betydelsen av fosfattillförseln genom tvättmedlen för grönalgotvecklingen synes icke, eller endast ofullständigt, vara känd. Fosfat tillföres nämligen vattendragen även på annat sätt, t. ex. från fosfatgödning och genom människourin. Det är därför icke nu möjligt att säkert bedöma, om alg tillväxten skulle nämnvärt minskas, om tvättmedlen vore helt fria från fosfat. Motionärernas hemställan om en intensifierad forskning om tvättmedelsfosfats inverkan på algvegetationen synes vara motiverad, varvid det är av betydelse, att få kännedom om under vilka betingelser en sådan inverkan blir påtaglig. Först sedan forskningen utrett dessa frågor, bör en eventuell avgiftsbeläggning på kraftigt fosforförorenande tvättmedel övervägas. Därjämte bör även forskningen inom tvättmedelsområdet angående medel, som kan ersätta fosfaten, stödjas.

Utskottet

I motionerna hemställes om intensifierad forskning om närsalttillförseln till vattendrag och övervägande av avgiftsbeläggning på kraftigt fosforförorenande tvättmedel.

Frågan om tillförseln av närsalter till vattendrag och därmed sammanhängande problem har de senaste åren tilldragit sig alltmer uppmärksamhet. Enligt vad utskottet inhämtat pågår för närvarande undersökningar inom

olika institutioner av närsalttillförseln till vattendrag, verkningarna härav och annan näralliggande forskning. Sådan forskning bedrivs t. ex. vid det kemiska laboratoriet vid statens vatteninspektions undersökningsavdelning, inom 1964 års naturresursutrednings mäl原因undersökning, vid institutionen för fysiologisk botanik i Uppsala och vid institutionen för vattenkemi vid kungl. tekniska högskolan.

Anslag till denna forskning har beviljats av statsmedel bl. a. av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå, som hittills anslagit 344 000 kronor härtill. Anslag har tilldelats forskare vid nyssnämnda institutioner för fysiologisk botanik och för vattenkemi samt institutet för vatten- och luftvårdsforskning.

I statsverkspropositionen för 1967/68 förordar departementschefen att nu utgående forskningsanslag inom naturresursområdet, vilka utgår från olika anslag under flera huvudtitlar, föres samman till ett gemensamt anslag på fem miljoner kronor under den nya rubriken Naturresursforskning. Departementschefen anför att anslaget bör användas för att bekosta en i första hand målinriktad forskning och undersökningsverksamhet inom hela naturresursområdet. I avvaktan på naturresursutredningens förslag om forskningens organisation föreslås att utredningen beslutar om användningen av medlen. Riksdagen har godkänt Kungl. Maj:ts förslag.

Genom den föreslagna centraliseringen av anslagsgivningen kommer man att få en bättre översikt över all forskning som bedrivs inom naturresursområdet, innefattande även den viktiga del av vattenvården som avser närsalter och närsaltsreduktion. Härigenom kan också forskningen inom detta område bättre stimuleras. Ytterligare förbättring för forskningen bör kunna förväntas sedan den i proposition nr 59 till årets riksdag föreslagna omorganiseringen av naturvården genomförts. Anslaget till forskning har väsentligt höjts i förhållande till föregående budgetår och torde kunna tillgodose den forskning som bedrivs beträffande närsalter och närsaltsreduktion.

Utskottet finner att ytterligare kännedom om närsalterna och deras inverkan på växtligheten i vattendrag måste vinnas exempelvis genom den ökade forskningen härom innan frågan om avgiftsbeläggning av kraftigt fosforförorenande tvättmedel rätteligen kan bedömas.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att de likalydande motionerna I: 247 och II: 314 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 april 1967

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

HARALD J. SKOGLÖSA

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Hellebladh, Eric Gustaf Peterson, Oscar Carlsson, Axel Kristiansson, Hedlund, Yngve Persson, fru Hultell, fru Elvy Olsson, herrar Helge Karlsson, Wååg, fru Diesen och herr Wirtén;

från a n d r a kammaren: herr Skoglösa, fru Jäderberg, herrar Svensson i Kungälv, Lundmark, Wikner, Larsson i Borrby, Nilsson i Bästekille, Hyltander, Nilsson i Agnäs, Wiklund i Härnösand och From.